

ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΞΗΣ

ΨΗΦΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Τελεία(.)

Χρησιμοποιείται για να δηλώσει:

1. το τέλος μια περιόδου
2. συντομογραφίες: Η κ. Δημητρίου παρουσίασε το έργο της.
3. αριθμούς που αποτελούνται από περισσότερα από τρία ψηφία: 7.350
4. τον χωρισμό της ώρας από τα λεπτά: 9.15

ΔΕΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΤΕΛΕΙΑ :

-σε τίτλους (π.χ. εφημερίδων) : Νέο χαράτσι, Η κυβέρνηση προκαλεί κ.α.

-σε λεζάντες φωτογραφιών : Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υποδέχεται τον ιταλό πρεσβευτή

ΑΛΛΟΤΕ Η ΤΕΛΕΙΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΑΛΛΟΤΕ ΟΧΙ :

-σε απαρίθμηση στοιχείων (μόνο αν πρόκειται για πλήρεις προτάσεις)

-σε συντομογραφίες : ΗΠΑ – Η.Π.Α., Ε.Ε. – ΕΕ, Ο.Ο.Σ.Α – ΟΟΣΑ κ.α.

- στην διάκριση τίτλου – υπότιτλου, άλλοτε χρησιμοποιείται η τελεία κι άλλοτε ή άνω τελεία : Θεσσαλονίκη.

Η πόλη των φαντασμάτων.

ΑΝΩ ΤΕΛΕΙΑ (·) Χρησιμοποιείται:

α) όταν χρειαζόμαστε μια παύση μικρότερη της τελείας και μεγαλύτερη του κόμματος : Τα νέα μέτρα υποβαθμίζουν την παιδεία · παιδεία που ήδη υφίσταται τους πειραματισμούς ερασιτεχνών πολιτικών.

β) όταν θέλουμε να χωρίσουμε μια φράση σε δύο μέρη που σχετίζονται μεταξύ τους αντιθετικά : Αυτός ο άνθρωπος δεν είναι καλός · κακός, ψυχρός και ανάποδος μόνο μπορεί να χαρακτηριστεί.

γ) πριν από μια πρόταση που επεξηγεί την προηγούμενή της : Αυτός δεν ήταν άνθρωπος· σκέτο θηρίο ήταν.

δ) όταν θέλουμε να δηλώσουμε ότι οι δυο προτάσεις, ανάμεσα στις οποίες βρίσκεται η άνω τελεία, συνδέονται νοηματικά μεταξύ τους: Του Αισχύλου σώζονται τρεις τραγωδίες από τον τρωικό κύκλο, ο Αγαμέμνωνας, οι Χοηφόρες, οι Ευμενίδες· του Σοφοκλή, ο Αίας, η Ηλέκτρα και ο Φιλοκτήτης.

ΑΝΩ – ΚΑΤΩ ΤΕΛΕΙΑ /ΔΙΠΛΗ ΤΕΛΕΙΑ (:) Χρησιμοποιείται:

α) για να εισαγάγει παράθεμα ή μπροστά από λόγια που αναφέρονται κατά λέξη και κλείνονται μέσα σε εισαγωγικά :

Τότε γύρισε πίσω και μου φώναξε : «Μη φύγεις, θα σε χρειαστούμε».

β) για να εισαγάγει κατάλογο στοιχείων/απαρίθμηση :

Τα μεγαλύτερα ελληνικά νησιά είναι τα εξής: η Κρήτη και η Εύβοια.

Η Μακεδονία αποτελείται από τρεις διοικητικές Περιφέρειες : την Ανατολική, Δυτική και Κεντρική Περιφέρεια.

γ) να εισαγάγει γνωμικό, παροιμία κ.τ.λ

ΕΝΩΤΙΚΟ (-) Χρησιμοποιείται :

α) για να δηλωθεί η ένωση στοιχείων : βορειο - ανατολικοί άνεμοι.

β) για να δηλωθεί το διάστημα ανάμεσα σε δύο όρια (ποσοτικά, γεωγραφικά, χρονικά κ.α.): Η ανεργία αυξήθηκε στο 15% το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Ιουνίου. Το καράβι κάνει το ταξίδι Πειραιάς-Χανιά.

γ) ύστερα από τα προτακτικά: αγια-, αϊ-, γερο-, γρια-, θεια-, κυρα-, μαστρο-, μπαρμπα-, παπα-, χατζη-, όταν τοποθετούνται μπροστά από κύριο όνομα, π.χ.: αγια-Μαρίνα, αϊ-Γιώργης, γερο-Μήτσος, κυρα-Νίκη, μαστρο-Νικόλας, μπαρμπα-Γιάννης, παπα-Κωστής κτλ. Οι προτακτικές λέξεις δεν παίρνουν τόνο.

ε) σε ονοματικά σύνολα που αποτελούνται από δύο ομοιόπτωτες λέξεις με ιδιαίτερη σημασιολογική σημασία, π.χ.: ταξίδι-αστραπή, λέξη-κλειδί, παιδί-θαύμα

Κάθετη γραμμή

Χρησιμοποιείται σε συνώνυμες λέξεις για να δώσει έμφαση και να διευρύνει την έννοια: ποιητικό/λογοτεχνικό.

ΠΑΡΕΝΘΕΣΕΙΣ ( ) Χρησιμοποιούνται :

α) για να περιλάβουν στο εσωτερικό τους **επεξηγήσεις** :

Ο ήρωας της υπόθεσης, αν και μεγαλωμένος μέσα σε προβλήματα (θάνατος του πατέρα, ψυχολογικά προβλήματα της μητέρας, φτώχεια), προσπαθεί να σταθεί υπερήφανα στο ύψος των περιστάσεων.

Οι θεωρητικές επιστήμες (Φιλοσοφία, Θεολογία, Κοινωνιολογία...) αντιδιαστέλλονται προς τις θετικές.

β) για να περιλάβουν στο εσωτερικό τους **παραπομπές** :

Το Σύνταγμα των Ελλήνων (άρθρο 4, εδάφιο 1) καθορίζει ότι όλοι οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου.

γ) **σχόλιο** που επεξηγεί ή συμπληρώνει αλλά είναι **επουσιώδες**.

Διπλή παύλα (- -)

Χρησιμοποιείται, όπως και η παρένθεση, για να δηλωθεί ότι η λέξη ή η φράση που βρίσκεται ανάμεσα στις παύλες έχει παρενθετικό νόημα και πρέπει να διαβαστεί σε χαμηλότερο τόνο. **Ό,τι περικλείεται σε διπλή παύλα είναι συνήθως απαραίτητο** για τη νοηματική πληρότητα του λόγου:

Ο μαύρος χρυσός-το πετρέλαιο-ακριβαίνει συνεχώς.

Την εποχή εκείνη —ήταν τότε που ο άνθρωπος πρωτοπάτησε το πόδι του στο φεγγάρι— οι δυνατότητες της επιστήμης φαίνονταν απεριόριστες.

Προσοχή! Η διπλή παύλα μοιάζει στη χρήση της με την παρένθεση. Ωστόσο: όσα περικλείει η διπλή παύλα θεωρούνται πιο σημαντικά από αυτά που περικλείουμε σε παρένθεση. Θέλουμε να τους δώσει προσοχή ο αναγνώστης μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ («») Χρησιμοποιούνται :

α) για να παρατεθούν τα λόγια κάποιου άλλου όπως ακριβώς αυτός τα είπε :

«Δεν θα υποχωρήσουμε στις απειλές των απεργών» δήλωσε ο πρόεδρος της εταιρίας στους δημοσιογράφους.

«Η δύναμη σου είναι το μυαλό σου» του είπε ο πατέρας του.

β) για να εντάξουν στο λόγο φράσεις ιδιωματικές ή με μεταφορική χρήση : «Σπάστηκε» από το γεγονός ότι τον «έστησαν» στη συνάντηση. Γερή «γροθιά» δέχτηκε ο αθλητισμός προχθές την Κυριακή από τη δράση ταραχοποιών στοιχείων στα γήπεδα.

γ) όταν θέλουμε να παραθέσουμε μια λέξη ξενικής προέλευσης η οποία δεν έχει αφομοιωθεί από τη γλώσσα μας και δεν είναι ευρέως γνωστή : Η «ιντελιγκέντσια» είναι συνυπεύθυνη για τη λειτουργία μιας κοινωνίας (ιντελιγκέντσια = η πολιτική, οικονομική και πνευματική ηγεσία ενός τόπου).

δ) για να δηλωθεί ειρωνική χρήση του λόγου :

Ο υπεύθυνος έφτασε στον χώρο με τη «συντροφιά» αστυνομικών δυνάμεων.

ε) όταν χρησιμοποιούμε λόγιους τύπους ή στερεότυπες φράσεις της αρχαίας ελληνικής που δεν έχουν ενσωματωθεί στη νέα ελληνική γλώσσα : Οι Έλληνες το 1940 θεώρησαν βασικό κανόνα το «υπέρ πάντων πατρίς».

στ) σε τίτλους, όρους, ονομασίες εφημερίδων, καταστημάτων, βιβλίων κ.ά.

Η εφημερίδα «Το Βήμα» είναι μια από τις παλαιότερες στην Ελλάδα. Ο πρόεδρος δήλωσε στην «Α» ότι δεν θα είναι υποψήφιος στις επόμενες εκλογές.

ζ) για να δηλωθεί έμφαση:

Αρχίζω την κάθε μέρα μου προφέροντας τη λέξη «Ελευθερία».

Σημείωση: Η τελεία, η άνω τελεία, το κόμμα, το θαυμαστικό και το ερωτηματικό σημειώνονται έξω από τα εισαγωγικά. Το θαυμαστικό και το ερωτηματικό σημειώνονται μέσα στα εισαγωγικά όταν ανήκουν στο λόγο των εισαγωγικών : Κάθισε και σκεφτόταν για την κοπέλα που μόλις γνώρισε : «Τι όμορφη που είναι!».

Η τελεία μπαίνει έξω από την τελική παρένθεση. Μπορεί όμως η τελεία να τεθεί πριν κλείσει η παρένθεση, όταν το πρώτο γράμμα της παρένθεσης είναι κεφαλαίο.

ΚΟΜΜΑ (,) Χρησιμοποιείται :

1. ανάμεσα σε λέξεις και προτάσεις που έχουν την ίδια συντακτική λειτουργία και δεν συνδέονται μεταξύ τους: Μας πρόσφερε κρασί, ψωμί, τυρί.
2. στην κλητική προσφώνηση: Άνοιξε, Γιάννη, την πόρτα!
3. πριν και μετά τις δευτερεύουσες προτάσεις για να χωριστούν από τις κύριες : Η Ελένη ήταν χαρούμενη, επειδή έγραψε καλά στο διαγώνισμα τετραμήνου. Δε σημειώνεται κόμμα στις ειδικές, ενδοιαστικές, πλάγιες ερωτηματικές, βουλευτικές προτάσεις , όταν έχουν θέση υποκειμένου ή αντικειμένου στο ρήμα της κύριας πρότασης (όταν όμως αυτές χρησιμοποιούνται ως επεξηγήσεις, τότε το κόμμα μπορεί να σημειωθεί).
4. στις παρενθετικές φράσεις, όταν έχουν τη θέση παράθεσης ή επεξήγησης: Ο δήμαρχος της πόλης μας, ο κύριος Παπαδόπουλος, επισκέφτηκε το σχολείο μας.
5. μεταξύ προτάσεων που συνδέονται αντιθετικά (αλλά, μα, ωστόσο κ.α.): Τον παρακάλεσε να μην φύγει, αλλά αυτός δεν την άκουσε.
Όταν όμως δεν αντιτίθενται προτάσεις, αλλά η αντίθεση βρίσκεται μέσα σε έναν όρο της προτάσεως, τότε δεν χρειάζεται κόμμα: Η ηφαιστειακή έκρηξη αποτελεί ένα θέαμα πανέμορφο αλλά θανατηφόρο.
6. έπειτα από βεβαιωτικό ή αρνητικό μόριο, επίρρημα ή επιρρηματική έκφραση στην αρχή της περιόδου, ειδικά όταν συνδέουν με τα προηγούμενα :
Βέβαια, ο Γιώργος δεν ήξερε κανέναν εκεί μέσα.

Πριν και μετά τις προσθετικές αναφορικές προτάσεις. Προσθετικές αναφορικές είναι οι αναφορικές εκείνες προτάσεις που δεν αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα της πρότασης που προσδιορίζουν και των οποίων η απουσία δεν θα επηρέαζε την ορθότητα ή πληρότητα της πρότασης εξάρτησης : Ο Γιώργος, που νίκησε πέρυσι στο διαγωνισμό, πέρασε στο Πανεπιστήμιο.

Τα βασικά σχολιαστικά σημεία στίξης

ΘΑΥΜΑΣΤΙΚΟ (!) Χρησιμοποιείται :

- σε προστακτικές : Έλα ! Πήγαινε ! Δες !
- σε προσφώνηση προσώπων : Γιάννη ! Μαρία !
- μετά από επιφωνήματα ή φράσεις που δηλώνουν συναισθηματική ένταση (χαρά, λύπη, πόνο κ.α.) : Τι όμορφα που είναι ! Τι κακό παιδί ! Τέλεια !
- για να δηλωθεί η υπερβολή σε κάποια ενέργεια:
Μελετούσε 24 ώρες συνέχεια για να γράψει καλά στις εξετάσεις!
- Για να δηλωθεί η ανησυχία, ο θαυμασμός, η έκπληξη, η αποδοκιμασία του συντάκτη ενός κειμένου(στον δημοσιογραφικό λόγο):
Ο υπουργός Παιδείας υποσχέθηκε ότι θα λυθούν άμεσα όλα τα προβλήματα!
- εντός παρένθεσης για να δηλωθεί έκπληξη/αμφισβήτηση σχετική με ένα στοιχείο της πρότασης : Ισχυρίστηκε ότι δεν είχε καμία ανάμειξη(!) με τη διάρρηξη.

Λέει πως μιλάει άπταιστα οκτώ γλώσσες(!)

Ως σχόλιο χρησιμοποιείται γενικά για να δώσει έμφαση στο συναίσθημα.(θαυμασμός, έκπληξη, ειρωνεία, απορία, αποφασιστικότητα)

Εξαιρετική η ερμηνεία του ρόλου! Σπουδαίος πολιτικός ! Τι παράξενη συμπεριφορά! Θέλω γράμματα!

ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΟ (;) Χρησιμοποιείται :

- στο τέλος ευθείας ερωτηματικής πρότασης : Πού πήγες τελικά ;
- σε ρητορικές ερωτήσεις για να εκφραστεί προβληματισμός, προτροπή, ειρωνεία : Μπορούμε να κάνουμε κι αλλιώς ;
Δεν πρέπει οι νέοι να συμμετέχουν ενεργητικά στις κοινωνικές διαδικασίες;
Δεν είναι καιρός να συνειδητοποιήσουμε ότι έχουμε τεράστια ατομική ευθύνη για όσα μας συμβαίνουν;
- στη θέση ενός στοιχείου το οποίο μας είναι άγνωστο : Ο Ηράκλειτος (640 - ; π.Χ.) από την Έφεσο ονομάστηκε «σκοτεινός» φιλόσοφος.
- **Μέσα σε παρένθεση (;)** για να δηλωθεί η **αμφισβήτηση** ενός στοιχείου της πρότασης : Έκανε το γύρο του κόσμου σε 30(;) ώρες.

ΑΠΟΣΙΩΠΗΤΙΚΑ (...) Χρησιμοποιείται :

- όταν δεν θέλουμε να ολοκληρώσουμε τη φράση, αφήνοντας ταυτόχρονα και κάποιο υπονοούμενο, το οποίο πρέπει να συμπεράνει ο αναγνώστης: Όποιος δεν περάσει τις εξετάσεις, τότε ...
- για να γίνει στιγμιαία παύση της ανάγνωσης, πριν από ένα στοιχείο του μηνύματος στο οποίο πρέπει ο αναγνώστης να εστιάσει την προσοχή του: Γλώσσα είναι... ολόκληρος ο λαός σύμφωνα με τους Φλαμανδούς.
- για να εκφραστεί προβληματισμός , ειρωνεία, αμφισβήτηση, συγκίνηση:
Άλυτα παραμένουν τα προβλήματα της παιδείας εδώ και πολλές δεκαετίες...
Κοιτάζοντας τις φωτογραφίες, έφερε στο μυαλό του τις παλιές ευτυχισμένες στιγμές... και ένιωσε πολύ παράξενα.